

Boş Zaman Becerikliliği Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Lütfi SÜRÜCÜ*, Şenay Sahil ERTAN**

Öz

Boş zaman becerikliliğine yönelik literatürde birçok çalışma olmakla birlikte bu araştırmaların çoğu nitel çalışmalardan oluşmaktadır. Petrou ve Bakker (2016) tarafından geliştirilen ölçekle beraber boş zaman becerikliliği nicel olarak da ölçmek mümkün olmuştur. Petrou ve Bakker (2016) tarafından geliştirilen ölçek daha öncesinde Türkçeye uyarlanmamıştır. Bu doğrultuda, çalışmanın amacı ise Petrou ve Bakker (2016) tarafından geliştirilen boş zaman becerikliliği ölçeğini Türkçeye uyarlamak ve çevirmektir. Bu maksatla İstanbul'da özel üniversitelerde okuyan 391 öğrenciye anket uygulanmıştır. Ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliği elde edilen verilere göre test edilmiştir. Bulgular, boş zaman becerikliliği ölçeğinin güvenilir ve geçerli bir ölçüm aracı olduğunu ve Türkiye'deki örnek araştırma gruplarında kullanılabileceğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Boş Zaman Becerikliliği Ölçeği, Güvenirlik, Geçerlik, Uyarlama, Üniversite Öğrencileri

Adaptation of the Leisure Crafting Scale into Turkish: The Validity and Reliability Study

Abstract

Although, there are studies about leisure crafting in the literature, many of them are qualitative studies. Leisure crafting scale was developed by Petrou and Bakker (2016) to measure it in a quantitative way. The scale developed by Petrou and Bakker (2016) was not previously adapted to Turkish. In this direction, the aim of the study is to adapt and translate leisure crafting scale developed by Petrou and Bakker (2016) into Turkish. Thus, a questionnaire was applied to 391 students in Istanbul who were studying at one of the private universities. The validity and reliability of the scale were tested according to the obtained data. Findings showed that, leisure crafting scale is a reliable and valid measurement tool and it can be used in the sample research groups in Turkey.

Keywords: Leisure Crafting Scale, Reliability, Validity, Adaptation, University Students

Özgün Araştırma Makalesi (Original Research Article)

Geliş/Received: 26.04.2020

Kabul/Accepted: 09.07.2020

DOI: <https://dx.doi.org/10.17336/igusb.717930>

* Dr., Avrupa Liderlik Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Gazimağusa, KKTC. E-posta: lutfi.surucu@elu.edu.tr **ORCID** <https://orcid.org/0000-0002-6286-4184>

** Dr., Avrupa Liderlik Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Gazimağusa, KKTC. E-posta: sahil@elu.edu.tr **ORCID** <https://orcid.org/0000-0001-6559-8427>

Giriş

Sürdürülebilir bir kariyer, "çalışanların gelişim süreci boyunca sağlıklı, üretken, mutlu ve istihdam edilebilir kaldıkları ve daha geniş yaşam koşullarına uyum sağlayabildikleri" bir kariyerdir (De Hauw & Greenhaus, 2015). Bununla birlikte, bireyler için, kariyer süresi boyunca daha geniş yaşam bağlamına uyacak şekilde istihdam edilebilirliğe ulaşmak, iş ve iş dışı alanlar arasındaki karmaşık etkileşimlerin yönetilmesini içeren zorlu bir görevdir. Bireylerin aile hayatı ve çalışma alanı arasındaki etkileşimler giderek daha iyi anlaşılırken (Greenhaus & Allen, 2011), yaşam bağlamının önemli bir parçası olmasına rağmen, boş zamanların bireyler üzerinde oynadığı rol hakkında nispeten daha az şey bilinmektedir. Boş zaman farklı şekillerde kavramsallaştırılabilir. Genel olarak literatür boş zamanı, bireylerin arzu ve isteklerini gerçekleştirebilmek için kullanabilecekleri serbest zaman olarak tanımlar ve boş zamanın, bireylerin rahatlatma, eğlenme, zevk ve kişisel gelişime katkıda bulunduğunu belirtir (Dumazedier & Ripert, 1966). Yapılan araştırmalar, boş zamanın bireylerin refah ve sağlıkları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Sirgy, Uysal, & Kruger, 2017).

Boş zamanda yapılan aktiviteler (1) serbestçe seçilebilir ve (2) bireyler için zevkli ve / veya tatmin edicidir (Passmore & French 2001). Bu nedenle birçok birey boş zaman aktivitelerine katılmayı tercih eder. Ayrıca insanın doğası gereği, boş zamanda yapılan aktiviteler ilginç, özünde motive edici ve aynı zamanda gelecekteki bir amaca hizmet eden faaliyetleri içerir (Caldwell, 2005). Ketteridge ve Boshoff (2008) boş zamanda yapılan fiziksel aktivitelerin yetişkin katılımcılar için psikolojik, sosyal, sağlık, duygusal ve kişisel gelişime faydaları olduğunu belirtmektedirler.

Beceriklilik, bireyin mârifetli ve yetenekli olması durumudur. Boş zaman becerikliliği ise, bireyin boş zamanlarında kişisel hedeflere ulaşmak için yapmaya karar verebileceği proaktif bir çabayı ifade eder. Aynı zamanda insan bağlantısı, öğrenme ve kişisel gelişim ile ilgili hedeflere ulaşmak için proaktif arayışlar anlamına gelir. Petrou ve Bakker (2016), boş zaman becerikliliğini üç bölümde tanımlamaktadır. Birincisi, boş zaman becerikliliği sıradan olmayan, proaktif, kasıtlı ve ciddi bir çabadır (Fritsch, Smyth, Debanne, Petot, & Friedland, 2005; Stebbins, 2001). İkincisi, boş zaman becerikliliği yoluyla, bireyler yeni şeyler öğrenir ve olumlu duygularını artıran mücadelelerle kendilerini geliştirirler (Sonnentag & Fritz, 2007). Son olarak, boş zaman becerikliliği deneyim, arkadaşlık ve kişilerarası ilişkilerin gelişimini içermelidir (Snir & Harpaz, 2002).

Literatürde bazen boş zaman becerikliliği ile boş zaman faaliyetlerine katılım arasındaki ayrım bulanıklaşır. Petrou ve Bakker (2016), boş zaman faaliyetlerine katılım ve boş zaman becerikliliği arasındaki ayrımı yapabilmek için çalışmalarında güzel bir örnek vermişlerdir.

"Tom, bir tiyatro gösterisi hazırlayan amatör bir tiyatro grubunda oynamaktadır. Grubun haftalık toplantısına keyifle katılıyor ancak haftanın geri kalanıyla grupta meşgul olmamaktadır. Katılma nedeni, sahnede yaşadığı tatmindir. Amanda aynı grubun bir üyesi ve grubu başlatan üyelerden biridir. Hafta boyunca performansının gelişimi ile sürekli meşguldür. Her ne kadar anlık oluşan tatmin onu motive etse de, öngördüğü olağanüstü performansın nihai bir ürünü ile ödüllendirilmek için bu tiyatro grubun sıkıntılarıyla ilgilenir ve grup arasında ortaya çıkan çatışmalara katlanır. Tom büyük olasılıkla "boş zaman etkinliğine katılmaya" devam ederken, Amanda "boş zaman becerikliliği" ile ilgilenmektedir" (Petrou & Bakker, 2016: 510).

Yukarıdaki örnekten de anlaşılacağı üzere, boş zaman becerikliliği, bireylerin boş zamanlarını, kendi tutku ve değerlerine hitap edecek şekilde gerçekleştirmeye çalışmasıdır (Berg, Wrzesniewski, & Dutton, 2010). Böylece, bireylerin boş zaman becerikliliği, kişisel öğrenme, insani bağlantılar kurma ve kişisel gelişimini destekleyen

faaliyetlere katılmasına yardımcı olur (Petrou & Bakker, 2016). Bu yönüyle "boş zaman faaliyetlerine katılımdan" ayrılır.

Bireyler, çalışma rolleri dışında birçok iş dışı rol ve kimliğe sahiptir. İş dışı rollerindeki eylemler ve deneyimler, bireylerin işteki deneyimlerini önemli ölçüde etkileyebilir (De Bloom, Vaziri, Tay, & Kujanpää, 2020). Berg, Wrzesniewski ve Dutton (2010), boş zaman ve iş becerikliliğinin alana özgü sonuçlar doğurabileceğini öne sürmektedir. Örneğin, iş becerikliliği, işte zevk ve anlam ile sonuçlanırken, iş dışı beceriklilik ise iş dışında zevk ve anlam ile sonuçlanmaktadır. Bu bağlamda, bir alandaki etkinlikler (örneğin, iş dışı faaliyetlere katılma) diğer etki alanını (ör. iş sonuçları veya işle ilgili duygular) etkileyebilir, çünkü bireylerin her bir etki alanına ayırmak için sınırlı kaynaklara sahiptir.

İş becerikliliğine sahip bireyler, işlerinin görev ve ilişkisel sınırlarını yeniden şekillendirirken (Wrzesniewski & Dutton, 2001), boş zaman becerikliliğine sahip bireyler boş zamanlarının görev sınırlarını (yani yeni mücadele arayışları) veya boş zamanlarının ilişkisel sınırlarını (örn. yeni ve ilham verici ilişkiler kurmak) yeniden şekillendirmektedirler. İş ve boş zaman becerikliliği arasındaki bu entegrasyon (uyuşum); bireylerin iş becerikliliği konusunda sınırlı fırsatlara sahip olduğunda, alternatif yaşam alanlarındaki davranışlara daha fazla önem vermesi ve farklı bir şekilde hayatlarına daha olumlu bir açıdan bakmalarını sağlayacak aktivitelere yönelmesini sağlamaktadır. Bu durumda bireyler, potansiyel bir yol olarak boş zaman becerikliliğinin anlam arayışına ve deneyimleme çabasında olacaktır (Grant & Kluge, 2012).

Beceriklilik literatürü genellikle tek bir alana odaklanmış ve iş becerikliliği konusunda literatür genişletilmiştir. İş becerikliliğinin en çok araştırılan sonuçları işle ilgili iyi oluş ve iş performansına yöneliktir (De Bloom vd., 2020). Bu kategorideki temel değişkenler; işe bağlılık, canlılık, işe yönelik gerginlik, stres, yorgunluk, iş tatmini ve iş performansdır (ör. Bruning & Champion, 2018; Tims & Bakker, 2010). Bununla birlikte, boş zaman becerikliliği veya yaşam alanları ile bağlantılı konular üzerinde yapılan çalışmalar azdır ve genellikle refah, esneklik, başarılı, iş-yaşam dengesi (genel iyi oluş) üzerine odaklanmıştır (Petrou & Bakker, 2016; Wessels, Kesselring, & Plaut, 2019). Boş zaman becerikliliği konusunda araştırmaların azlığının temel sebebi, boş zaman becerikliliğini ölçmeye yönelik olarak nicel bir ölçeğin geliştirilmemesi olabilir. Literatürdeki bu boşluğu fark etmiş olan Petrou ve Bakker, 2016 yılında bireylerin boş zaman becerikliliğini tespit etmeye yönelik olarak 9 maddelik ölçek geliştirdiler. Sosyal bilimlere yönelik yapılan araştırmalarda kullanılan ölçeklerin tutarlılığı ve geçerliği, bölgesel farklılıklardan etkilendiği bilinmektedir (Surucu, Maslakci, & Sesen, 2016). Bu nedenle geliştirilen ölçeklerin orijinal hali bozulmadan araştırmanın yapıldığı ülkenin kültürü ve diline göre uyarlanması, araştırma sonuçlarının geçerliği ve güvenirliliği için gereklidir. Bu maksatla araştırmada, Petrou ve Bakker (2016) tarafından geliştirilen boş zaman becerikliliği ölçeğinin Türkçeye uyarlama ve çeviri çalışması yapılarak ölçeğin Türkçe yazına kazandırılması hedeflenmiştir. Araştırmanın diğer bir amacı ise geçmiş yıllarda nicel olarak sıklıkla araştırılan "boş zaman faaliyetlerine katılım" ile yeni bir kavram olan "boş zaman becerikliliği" arasındaki farkı vurgulamaktır.

Araştırma; çeviri, geçerlik ve güvenirlik çalışması olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır. Çeviri çalışması dört akademisyen ve iki tercüman tarafından yapılmış ve dilsel eşitlik sağlanana kadar çeviri işlemi devam ettirilmiştir. Yapılan ön testte bazı ifadelerin Türk kültüründe tam olarak anlaşılmadığı tespit edildiğinden ölçekteki ifadeler yeniden düzenlenmiş ve ikinci bir ön test yapılarak (n=40) ölçekteki ifadelerin anlaşılabilirliği sağlanmıştır. Çeviri ve uyarlama çalışmasından sonra ölçeğin geçerliği (dilsel geçerlik, benzeşim geçerliği ve yapı geçerliği) ve güvenirliliğini (Cronbach Alfa iç tutarlılık, birleşik güvenirlik ve test-tekrar test) tespit etmeye yönelik analizler yapılmıştır.

Boş Zaman Becerikliliğinin Kuramsal Arka Planı

Kelly, Strauss, Arnold ve Stride (2019) kariyer için kritik olan kaynakların, boş zamanlarda nasıl elde edilebileceğini araştırdıkları çalışmalarında, kaynakların korunması teorisinden faydalandılar. Kaynakların korunması teorisi (Hobfoll, 2001), bireylerin merkezi kaynaklarının toplandığı veya korunduğu zamanda yüksek performans ve çaba göstereceğini öne sürmektedir. Ayrıca, teori bireylerin mevcut kaynaklarını koruma, gelecek için kaynakları biriktirme ve kaynak yatırımında stratejik olmaları gerektiğine vurgu yapar (Hobfoll, 2002). Bu nedenle, Kelly vd.'nin (2019) araştırması, kaynakların korunması teorisiyle tutarlı olarak, bireylerde boş zaman aktiviteleri ciddiyetinin yüksek olması durumunda, boş zamanlara yatırım yapmanın kaynak yaratacağını savunmaktadır.

Petrou ve Bakker (2016) ve Petrou, Bakker ve Heuvel (2017), boş zaman becerikliliği hakkındaki hipotezlerini doğrulamak için çalışmalarında öz belirleme teorisini kullandılar. Öz belirleme teorisine göre, insanların doğuştan gelen özerklik, yeterlilik ve ilişki ihtiyacı gibi üç temel psikolojik ihtiyaçları vardır (Ryan & Deci, 2000). Özerkliğe duyulan ihtiyaç, insanların nedensel etmen olmak ve iradelerini deneyimlemek için evrensel bir dürtüye sahip oldukları anlamına gelir. Yetkinlik ihtiyacı, insanların çevreyle başa çıkmada etkili olma arzusuyla ilgilidir. Bireylerin ilişki veya aidiyet ihtiyacı, diğer insanlarla ilgilenme, etkileşim ve bağlantı kurma konusunda evrensel eğilimi ifade eder (Baumeister & Leary, 1995). Ryan ve Deci (2000), bireylerin doğuştan gelen psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaya kararlı olduklarını ve bunun bir alanda (örneğin, iş) mümkün olmadığı durumda, bunu başka bir alanda elde etmeye çalışabileceklerini belirtmişlerdir (Petrou vd., 2017). Örneğin, bireylerin hırs ve tutkularını yerine getiremedikleri veya değerleri ile uyumayan bir işi olduğunda, boş zaman aktivitelerini daha tutarlı bir şekilde ve telafi edici bir mekanizma olarak kullanmaları muhtemeldir (Berg vd., 2010; Vogel, Rodell & Lynch, 2016). Ayrıca, Petrou ve Bakker, (2016) boş zaman aktiviteleri için algılanan fırsatların (örneğin özerklik) boş zaman aktivitelerine katılma kararlılığını kolaylaştırırken, boş zaman katılımı için algılanan kısıtlamaların (örneğin zaman eksikliği) kararlılığa zarar verdiğini ileri sürmüşlerdir.

Yöntem

Boş Zaman Becerikliliği Ölçeği

Boş zaman becerikliliğine yönelik literatürde birçok çalışma olmakla birlikte bu araştırmaların hepsi nitel çalışmalardan oluşmaktadır. Petrou ve Bakker (2016) tarafından geliştirilen ölçekle beraber boş zaman becerikliliği nicel olarak da ölçmek mümkün olmuştur. Petrou ve Bakker (2016) "Yüksek iş yüküne rağmen kişinin boş zaman becerikliliği" konulu makalesinde farklı ülkelerdeki (Birleşik Krallık, Çin, Hollanda, ABD vd.) çok uluslu şirketlerde çalışan 207 çalışana, çevrimiçi bir anket yoluyla kesitsel bir araştırma yapmışlardır. Yapmış oldukları araştırmada boş zaman becerikliliğini ölçmek için önce 14 maddelik bir soru havuzu oluşturulmuş ve sonrasında iki uzman görüşü alınarak beş maddeyi soru havuzundan çıkararak dokuz maddelik bir ölçek geliştirmişlerdir. Geliştirilen boş zaman becerikliliği ölçeğine yönelik yapılan keşfedici faktör analizinde tek faktörlü bir yapı olduğu tespit edilmiş ve doğrulayıcı faktör analizi [CFA] iyi uyum indeksleri ile sonuçlanmıştır ($\chi^2 = 62,00$, $df = 27$, $p = 0,000$, $CFI = 0,967$, $TLI = 0,956$, $GFI = 0,938$, $SRMR = 0,050$). Ölçekte yer alan ifadelerin her biri 1'den (hiç değil) 5'e (çok fazla) kadar derecelendirilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı araştırmacılar tarafından 0,92 olarak ölçülmüştür.

Araştırmanın Örneklemi:

Araştırma İstanbul'da öğretimine devam eden özel bir üniversitede yapılmıştır. Araştırma yapılmadan önce üniversitenin dekanları ile görüşülmüş, araştırmanın amacı ve kapsamı anlatılmıştır. Araştırmada okul/fakülte isminin belirtilmemesi ve verilerin 3. şahıslar ya da kurumlarla paylaşılmaması şartıyla, bazı fakülte dekanlarından müsaade alınmıştır. Araştırmanın evreninin tespit edilmesine yönelik olarak iki fakülte dekanı öğrenci sayısını vermek istememişlerdir. Bu nedenle araştırma evreni konusunda net bilgiye ulaşılamamıştır.

Araştırmanın yapılmasına müsaade eden dekanların sorumluluğunda olan fakülte öğrencilerine ders dışındaki zamanlarda anket uygulaması yapılmıştır. Hazırlanan 500 anket, beş gün süre ile araştırmacılarında içinde bulunduğu beş kişilik ekip tarafından kolayda örneklem metodu ile üniversite öğrencilerine uygulanmıştır. Anket çalışması sonunda elde edilen 419 anket verisi, araştırmacılar tarafından incelenmiş ve Byrne'nin (2013) önerdiği gibi ölçekteki ifadelerin % 50 ve daha fazlasına cevap vermeyen 28 anket verisi araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Anket için toplam geçerli katılımcı sayısı 203'ü kadın (% 51,9) ve 188'i erkek (% 48,1) olmak üzere 391'dir. Bu öğrencilerin 18-20 yaş aralığında 231 (% 59,1) katılımcı, 21 yaş ve üstü ise 160 (% 41,9) katılımcı bulunmaktadır.

Çeviri ve Ön Test

Boş zaman becerikliliğini ölçmeye yönelik olarak geliştirilen ölçeğin orijinal dili İngilizcedir. İngilizceden Türkçeye çeviri işlemi örgütsel davranış konusunda doktora eğitimine sahip dört akademisyen tarafından yapılmıştır. Çeviri çalışmasından sonra bağımsız iki çevirmen tarafından ölçek yeniden İngilizceye çevrilmiş ve çeviriden kaynaklı sorunlar çözülene kadar bu geri çevirme işlemi devam etmiştir. Ölçeğin çevirisi tamamlandıktan sonra 40 kişilik pilot bir gruba anket uygulaması yapılarak anlaşılmayan ya da tereddüt yaşanan ifadelerin varlığı kontrol edilmiştir. Anketlerin incelenmesi ve katılımcılarla yapılan görüşmede "leisure activities" ifadesinin "serbest zaman aktiviteleri" olarak çevrildiğinde katılımcılar tarafından tam olarak anlaşılmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle "leisure activities" ifadesi "boş zaman aktiviteleri" olarak yeniden düzenlenmiştir. Böylelikle ölçekte yer alan ifadelerin Türk kültürüne uygun ve anlaşılır cümle yapıları olması sağlanmıştır. Yeniden düzenlenen ölçek 40 katılımcıdan oluşan farklı bir örnekleme yeniden uygulanmıştır. Ölçek içerisinde yer alan tüm ifadelerin katılımcılar tarafından doğru anlaşıldığının tespit edilmesinden sonra çeviri işlemi tamamlanmıştır. Çevirisi yapılan ve Türk kültürüne uyarlanan ölçekteki ifadeler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Boş Zaman Becerikliliği Ölçeğinde Yer Alan İfadeler (The Leisure Crafting)

Madde No	İfadeler
1	Boş zamanlarımda yapmış olduğum aktivitelerle sosyal ilişkiler kurmaya çalışıyorum.
2	Yaptığım iş dışında merakımı uyandıran zorlu aktiviteler bulmaya çalışıyorum.
3	Boş zamanlarımda yaptığım aktivitelerle yeteneklerimi (becerilerimi) artırmaya çalışıyorum.

4	Boş zamanlarda yaptığım aktiviteler sayesinde öğrenme deneyimlerimi arttırmaya çalışıyorum.
5	Boş zaman aktiviteleriyle kendime ulaşmak için yeni hedefler koymaya çalışıyorum.
6	Boş zaman aktiviteleri sayesinde başkalarından ilham alıyorum.
7	Boş zamanda yapılan aktivitelerle, yeni ve özgün deneyimler edinmeye çalışıyorum.
8	Boş zamanlarımı kendimi geliştirmek için bir şans (fırsat) olarak görüyorum.
9	Kendimi zihinsel olarak canlı tutmak için, boş zamanlarımda aktiviteler yaparak yeni ve değişik deneyimler edinmeye çalışıyorum.

Petrou ve Bakker (2016). "Crafting one's leisure time in response to high job strain." *Human Relations*, 69(2), 507-529.

Bulgular **Geçerlik Çalışması**

Boş zaman becerikliliği ölçeğinin geçerliğini tespit etmek amacıyla dilsel geçerlik, benzeşim geçerlik ve ölçeğin yapı geçerliği kontrol edilmiştir.

Dilsel Geçerlik: Ölçeğin İngilizce ve Türkçe formları arasında dilsel geçerliğin tespit edilmesi amacıyla Hambleton ve Bollwark (1991) önerdiği yöntem tercih edilmiştir. Bu kapsamda üniversitenin İngiliz dili ve edebiyatı bölümünde okuyan 45 öğrenciye önce ölçeğin İngilizce formu, 5 gün sonrasında ise ölçeğin Türkçe formu uygulanmıştır. Öğrencilerin İngilizce ve Türkçe formunda yer alan ifadelerle verdikleri puanlar arasındaki ilişki Pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı incelenerek değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Ölçeğin İki Formu Arasındaki Korelasyon Değerleri

İfadeler	Ölçek Formu	n	Ort.	Ss	r
BZB1	İngilizce	45	3,84	1,167	0,724**
	Türkçe	45	3,72	1,114	
BZB2	İngilizce	45	3,24	1,188	0,815**
	Türkçe	45	3,60	1,178	
BZB3	İngilizce	45	3,94	1,150	0,782**
	Türkçe	45	3,94	1,132	
BZB4	İngilizce	45	3,90	1,055	0,824**
	Türkçe	45	3,96	1,106	

BZB5	İngilizce	45	3,96	1,049	0,815**
	Türkçe	45	4,04	1,029	
BZB6	İngilizce	45	3,76	1,222	0,787**
	Türkçe	45	3,38	1,369	
BZB7	İngilizce	45	3,60	1,178	0,826**
	Türkçe	45	3,82	1,240	
BZB8	İngilizce	45	4,18	0,962	0,815**
	Türkçe	45	4,06	1,168	
BZB9	İngilizce	45	3,82	1,082	0,792**
	Türkçe	45	3,92	1,066	
GENEL	İngilizce	45	3,82	0,815	0,881**
	Türkçe	45	3,80	0,715	

N=45, **p<0,05, BZB: Boş Zaman Becerikliliği

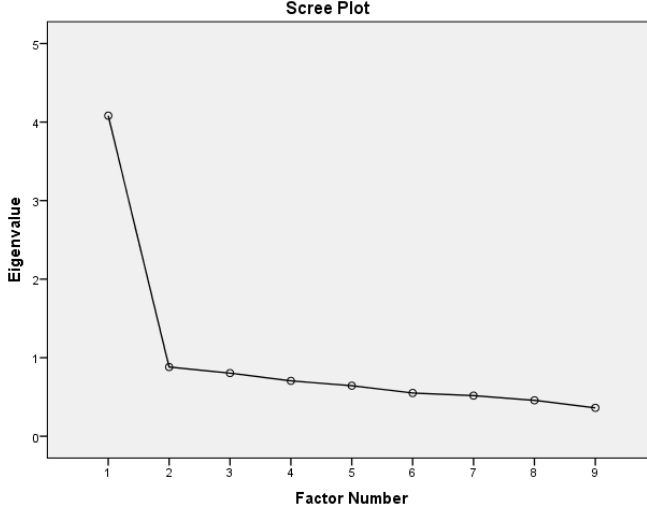
Ölçeğin orijinal formu ile Türkçeye uyarlanmış formunda yer alan ifadeler arasındaki korelasyon incelendiğinde; orijinal formu ile Türkçe formu arasında yüksek düzeyde anlamlı ve pozitif yönlü korelasyon olduğu, korelasyonlarının, $r = 0,724$ ile $r = 0,826$ arasında değiştiği görülmektedir. Ölçeklerin genel ortalamaları arasındaki korelasyon ise $r = 0,881$ ($p < 0,05$) olarak ölçülmüştür. Yüksek düzeydeki korelasyon, ölçeğin İngilizce ve Türkçe formları arasında dilsel eşdeğerliliğin olduğunu göstermektedir.

Benzeşim Geçerliliği: Benzeşim geçerliliği ölçekteki ifadelerin birbirleri ve oluşturdukları faktörle ilişkili olduğunu göstermektedir. Hair, Black, Babin, Anderson ve Tatham (1998) benzeşim geçerliliğin sağlanabilmesi için "ortalama açıklanan varyans (AVE)" değerinin 0,5'den büyük olması gerektiğini ve birleşik güvenilirlik (CR) değerinin, ortalama açıklanan varyans (AVE) değerinden büyük olması gerektiğini belirtmektedir. Bu maksatla uyarlama çalışması yapılan ölçeğin "ortalama açıklanan varyans (AVE)" ve "birleşik güvenilirlik (CR)" değeri ölçülmüştür. Yapılan analizlerde ölçeğin "ortalama açıklanan varyans (AVE)" değeri 0,553, "birleşik güvenilirlik (CR)" değeri 0,880 olarak hesaplanmıştır. AVE değerinin 0,5'den büyük olması ve "birleşik güvenilirlik (CR)" değerinin "ortalama açıklanan varyans" değerinden büyük olması, ölçeğin benzeşim geçerliliğinin olduğunu göstermektedir.

Yapı Geçerliliği: Uyarlama ve çevirisi yapılan boş zaman becerikliliği ölçeğinin yapı geçerliliğinin test edilebilmesi amacıyla "keşfedici faktör analizi (KFA)" ve "doğrulayıcı faktör analizi (DFA)" yapılmıştır.

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterlilik değerinin 0,894 olması araştırmanın faktör analizi için yeterli örneklem büyüklüğüne sahip olduğuna işaret etmektedir. Bartlett küresellik testinin anlamlı olması ise ($\chi^2(36) = 1048,289$, $p < 0,05$) ölçekte yer alan ifadeler arasındaki korelasyon ilişkilerinin faktör analizi için uygun

olduğunu göstermektedir. Temel bileşenler metodu varimax döndürme ekseninde yapılan keşfedici faktör analizi sonucunda ölçekte yer alan dokuz ifade, öz değeri 1'den büyük olan tek faktörlü bir yapı oluşturmuştur. Faktör yükleri 0,563 ile 0,800 arasındadır. Tabachnick, Fidell ve Ullman, (2007) faktör yüklerinin 0,50 ve üzerinde olmasının oldukça iyi olduğunu belirtmektedir. Faktörler toplam varyansın % 45,347'ini açıklamaktadır. Uyarlama ve çevirisi yapılan boş zaman becerikliliği ölçeğinin, yamaç serpinti grafiği Şekil 1'de, KFA sonuçları ise Tablo 3'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Yamaç Serpinti Grafiği

Yamaç serpinti grafiği, Kaiser'in temel kriteri olan özdeğeri (Eigenvalue) 1'in üzerinde olan faktörlerin korunması mantığında çalışmaktadır (Kaiser, 1960). Yamaç serpinti grafiği incelendiğinde ölçeğin, özdeğeri 1'in üzerinde olan tek faktörlü bir yapı oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 3. Keşfedici Faktör Analizi Sonuçları

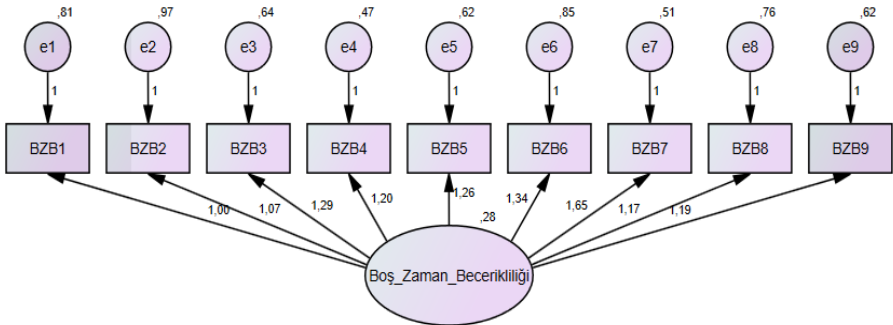
		Faktör Yükleri
BZB7	Bos zamanda yapılan aktivitelerle, yeni ve özgün deneyimler edinmeye çalışıyorum.	0,800
BZB4	Boş zamanlarda yaptığım aktiviteler sayesinde öğrenme deneyimlerimi artırmaya çalışıyorum.	0,729
BZB3	Boş zamanlarımda yaptığım aktivitelerle yeteneklerimi (becerilerimi) artırmaya çalışıyorum.	0,701
BZB5	Boş zaman aktiviteleriyle kendime ulaşmak için yeni hedefler koymaya çalışıyorum.	0,690
BZB9	Kendimi zihinsel olarak canlı tutmak için, boş zamanlarımda aktiviteler yaparak yeni ve değişik deneyimler edinmeye çalışıyorum.	0,682

BZB6	Bos zaman aktiviteleri sayesinde başkalarından ilham alıyorum.	0,657
BZB8	Boş zamanlarımı kendimi geliştirmek için bir şans (fırsat) olarak görüyorum.	0,629
BZB1	Boş zamanlarımda yapmış olduğum aktivitelerle sosyal ilişkiler kurmaya çalışıyorum.	0,578
BZB2	Yaptığım iş dışında merakımı uyandıran zorlu aktiviteler bulmaya çalışıyorum.	0,563
	Toplam Varyans	% 45,347
	KMO	0,894

Boş zaman becerikliliği ölçeğinin Türkiye'deki örneklem grubu için uygunluğunu test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. AMOS 18 programı yardımıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizinde kovaryans matrisinin maksimum olasılık tahmini kullanılmıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Tablo 4'te, doğrulayıcı faktör analiz diyagramı ise Şekil 2'de gösterilmiştir.

Tablo 4. Boş zaman becerikliliği ölçeğinin Uyum İyiliği Değerleri

Ölçek	ΔX^2	Df	$\Delta X^2/Sd$	GFI	NFI	TLI	CFI	RMSEA
BZB	80,301	27	2,974	0,955	0,926	0,932	0,949	0,071

Şekil 2. Doğrulayıcı Faktör Analiz Diyagramı

Doğrulayıcı faktör analiz diyagramı (Şekil 2) ve Tablo 4 incelendiğinde boş zaman becerikliliği ölçeğinin herhangi bir modifikasyon ihtiyacı duyulmadan iyi uyum değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Ölçeğinin genel uyum değerini gösteren Ki-kare/serbestlik derecesi [CMIN/DF]= 2,974, Uyum İyiliği İndeksi (GFI) = 0,955, Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI)=0,926, Tucker-Lewis İndeksi (TLI) = 0,932,

Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI)=0,949 ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü Değeri (RMSEA) = 0,071 olarak ölçülmüştür. Bu değerler ölçeğin iyi uyum gösterdiğine işaret etmektedir (Kline, 2015)

Güvenirlik Çalışmaları

Uyarlama çalışması yapılan boş zaman becerikliliği ölçeğinin güvenilirliğinin tespit edilmesi amacıyla; Cronbach Alfa iç tutarlılık testi (Cronbach, 1951), bileşik güvenilirlik testi (Fornell & Larcker, 1981) ve test-tekrar test yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Güvenirlik Sonuçları

Ölçek	Cronbach Alfa (α)	Bileşik Güvenirlik Testi (CR)	Test-Tekrar Test Kolerasyonu (r)
BZB	0,845	0,880	0,811

Ölçeğin iç tutarlılığa dayalı güvenilirlik belirleme yöntemlerinden olan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0,845 ve bileşik güvenilirlik testi (CR) ise 0,880 olarak ölçülmüştür. Analizler sonucunda elde edilen değerler 0,7 üzerindedir. Bu durum ölçeğin iç tutarlılığı olduğunu göstermektedir. Uyarlanan ölçeğin tekrarlanabilirliği ve tekrarlarındaki kararlılığın tespit edilebilmesi için test tekrar test uygulaması yapılmıştır. Böylelikle uyarlanan ölçeğin zamana karşı tutarlı ölçümlere sahip olup olmadığını tespit edilmiştir. Bu maksatla araştırmanın yapıldığı üniversitedeki bir sınıf örneklem olarak belirlenmiş (n=51) ve Türkçeye uyarlama çalışması yapılan anket iki hafta ara ile aynı sınıftaki öğrencilere uygulanmıştır. Öğrencilerin her iki ankete verdikleri cevaplar arasındaki korelasyon katsayısının ($r=0,811$, $p<0,05$) anlamlı ve pozitif yönlü olması ölçeğin zamana göre değişmez olduğunu göstermektedir.

Yapılan tüm güvenilirlik analizleri neticesinde, boş zaman becerikliliği ölçeğinin iç tutarlılık gösterdiği ve güvenilir olduğunu söylenebilir.

Sonuç ve Tartışma

Literatür sosyal bilimlerde yapılan araştırmalarda kullanılan ölçüm araçlarının ülkenin kültürüne ve yapısına göre farklılık göstereceğini belirtmektedir (Surucu, Maslakci, & Sesen, 2016). Mevcut bu kültürel farklılıklar araştırma sonuçlarında tutarsızlığa sebep olurken araştırmanın geçerliliğini de tehdit etmektedir. Bu nedenle araştırmalarda kullanılan ölçüm araçlarının araştırmanın yapıldığı kültüre ve dile uyarlanması gerekir. Bu yaklaşımda hareketle araştırmada Petrou ve Bakker (2016) tarafından geliştirilen boş zaman becerikliliği ölçeğinin Türkçeye uyarlanması ve çevirisi yapılmıştır. Araştırma; çeviri, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır. Çeviri çalışması dört akademisyen ve iki tercüman tarafından yapılmış ve dilsel eşitlik sağlanana kadar çeviri işlemi devam ettirilmiştir. Yapılan ön testte bazı ifadelerin Türk kültüründe tam olarak anlaşılmadığı tespit edildiğinden ölçekteki ifadeler yeniden düzenlenmiş ve ikinci bir ön test yapılarak ölçekteki ifadelerin anlaşılabilirliği sağlanmıştır.

Araştırmanın ikinci aşamasında ölçeğin geçerliliği; Dilsel geçerlik, benzeşim geçerliği ve yapı geçerliliği kontrol edilerek test edilmiştir. İngilizce ve Türkçe dillerine hakim 45 kişilik örneklem üzerinde yapılan araştırmada ölçeğin her iki formu arasındaki

pozitif yönlü yüksek korelasyon ($r= 0,881$, $p<0,05$) ölçeğin dilsel geçerliliğinin olduğunu göstermektedir. Benzeşim geçerliliğinin test edilmesi maksadıyla ortalama açıklanan varyans (AVE=0,553) değeri ve birleşik güvenirlilik (CR=0,880) değerleri ölçülmüştür. Birleşik güvenirlilik (CR) değerinin, ortalama açıklanan varyans (AVE) değerinden büyük olması ve ortalama açıklanan varyans (AVE=0,553) değerinin 0,5'den büyük olması uyarlaması yapılan boş zaman ölçeğinin benzeşim geçerliliğine sahip olduğunu göstermektedir (Hair vd., 1998). Yapı geçerliliğinin tespit edilmesi maksadıyla yapılan keşfedici faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ölçeğin tek faktörlü bir yapıda olduğunu ve yapısal geçerliliğinin olduğunu göstermektedir ($\chi^2=80.301$, $df= 27$, $p=,000$, $CMIN/DF = 2,974$, $GFI = 0,955$, $NFI = 0,926$, $TLI = 0,932$, $CFI =0,949$, $RMSEA = 0,071$). Elde edilen bu bulgular, Petrou ve Bakker (2016) tarafından yapılan çalışmadaki doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ile paralellik göstermektedir ($\chi^2 = 62.00$, $df = 27$, $p = ,000$, $CFI = ,967$, $TLI = ,956$, $GFI = ,938$, $SRMR = ,050$).

Araştırmanın son aşamasında ise uyarlama ve çeviri çalışması yapılan boş zaman ölçeğinin güvenirliliği test edilmiştir. Bu maksatla yapılan analizlerde Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ($\alpha=0,845$) ve bileşik güvenirlilik değerleri (CR= 0,880), ölçeğin iç tutarlı ve güvenilir olduğunu göstermektedir. Elde edilen bu değerler, Petrou ve Bakker (2016) tarafından yapılan çalışma ile tutarlıdır ($\alpha=0,920$). Son olarak, test-tekrar test sonucunda elde edilen bulgularda ($r=0,811$, $p<0,05$), uyarlanan ölçeğin zamana karşı tutarlı ölçümlere sahip olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak çeviri ve uyarlama çalışması yapılan boş zaman becerikliliği ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu ve Türkiye'de yapılacak araştırmalarda kullanılabileceği tespit edilmiştir. Araştırma bu yönüyle Türk yazına katkı sağlamaktadır. Ayrıca araştırma, literatürde sıklıkla karıştırılan ve ayrımı bulanık olan "boş zaman faaliyetlerine katılım" ile yeni bir kavram olan "boş zaman becerikliliği" arasındaki farkı vurgulayarak ileride yapılacak olan çalışmalara kaynak teşkil etmektedir.

İleride yapılacak olan ölçek uyarlama çalışmalarında, çevri ve çeviriden kaynaklı sorunların önüne geçebilmek için, uyarlama yapılan konuyla ilgili uzman da görüşlerinin alınması önemlidir. Uzman görüşünün alınması, çeviriden kaynaklanan sorunları çözüme kavuştururken araştırmada kullanılan bilim dilini de sadeleştirecektir. Ayrıca gelecek araştırmalarda, konuyla ilgili farklı meslek grupları tarafından yapılan çalışmaların incelenmesi çeviri için kullanılan kavramlar açısından yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

BAUMEISTER, R. F., & LEARY, M. R. (1995). The need to belong: desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497.

BERG, J. M., WRZESNIEWSKI, A., & DUTTON, J. E. (2010). Perceiving and responding to challenges in job crafting at different ranks: When proactivity requires adaptivity. *Journal of Organizational Behavior*, 31(2-3), 158-186.

BRUNING, P. F., & CAMPION, M. A. (2018). A role–resource approach–avoidance model of job crafting: A multimethod integration and extension of job crafting theory. *Academy of Management Journal*, 61(2), 499-522.

BYRNE, B. M. (2013). *Structural equation modeling with Mplus: Basic concepts, applications, and programming*. Routledge.

CALDWELL, L. L. (2005). Leisure and health: Why is leisure therapeutic?. *British Journal of Guidance & Counselling*, 33(1), 7-26.

CRONBACH, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.

- DE BLOOM, J., VAZIRI, H., TAY, L., & KUJANPÄÄ, M. (2020). An identity-based integrative needs model of crafting: Crafting within and across life domains. *Journal of Applied Psychology*.
- DE HAUW, S., & GREENHAUS, J. H. (2015). Building a sustainable career: The role of work-home balance in career decision making. In *Handbook of research on sustainable careers*. Edward Elgar Publishing.
- DUMAZEDIER, J., & RIPERT, A. (1966). Leisure and culture. *Edic. du seuil, Paris*.
- FORNELL, C., & LARCKER, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- FRI TSCH T., SMYTH K. A., DEBANNE S. M., PETOT G. J., & FRIEDLAND R. P. (2005) Participation in noveltyseeking leisure activities and Alzheimer's disease. *Journal of Geriatric Psychiatry and Neurology* 18(3), 134-141.
- GRANT, B. C. & KLUGE, MA (2012). Leisure and physical well-being. *Leisure and Aging: Theory and Practice*, 129-142.
- GREENHAUS, J. H., & ALLEN, T. D. (2011). Work-family balance: A review and extension of the literature.
- HAIR, J. F., BLACK, W. C., BABIN, B. J., ANDERSON, R. E., & TATHAM, R. L. (1998). *Multivariate Data Analysis* (Vol. 5, No. 3, pp. 207-219). Upper Saddle River, NJ: Prentice hall.
- HAMBLETON, R. K., & BOLLWARK, J. (1991). Adapting Tests for Use in Different Cultures: Technical Issues and Methods.
- HOBFOLL, S. E. (2001). The influence of culture, community, and the nested-self in the stress process: advancing conservation of resources theory. *Applied Psychology*, 50, 337-421.
- HOBFOLL, S. E. (2002). Social and psychological resources and adaptation. *Review of General Psychology*, 6(4), 307-324.
- KAISER, H. F. (1960). The application of electronic computers to factor analysis. *Educational and Psychological Measurement*, 20(1), 141-151.
- KELLY, C. M., STRAUSS, K., ARNOLD, J., & STRIDE, C. (2019). The relationship between leisure activities and psychological resources that support a sustainable career: The role of leisure seriousness and work-leisure similarity. *Journal of Vocational Behavior*, 103340.
- KETTERIDGE, A., & BOSHOF, K. (2008). Exploring the reasons why adolescents participate in physical activity and identifying strategies that facilitate their involvement in such activity. *Australian Occupational Therapy Journal*, 55(4), 273-282. doi:10.1111/j.1440-1630.2007.00704.x
- KLINE, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford publications.
- PASSMORE, A., & FRENCH, D. (2001). Development and Administration of a Measure to Assess Adolescents' participation In Leisure Activities. *Adolescence*, 36(141), 67-67.
- PETROU, P., & BAKKER, A. B. (2016). Crafting one's leisure time in response to high job strain. *Human Relations*, 69(2), 507-529.
- PETROU, P., BAKKER, A. B., & VAN DEN HEUVEL, M. (2017). Weekly job crafting and leisure crafting: Implications for meaning-making and work engagement. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 90(2), 129-152.
- RYAN R. M. & DECI E. L. (2000) Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1): 68-78.

SIRGY, M. J., UYSAL, M., & KRUGER, S. (2017). Towards a benefits theory of leisure well-being. *Applied Research in Quality of Life*, 12(1), 205-228. doi:10.1007/s11482-016-9482-7.

SNIR R. & HARPAZ I. (2002) Work-leisure relations: Leisure-orientation and the meaning of work. *Journal of Leisure Research*, 34(2): 178-203.

SONNENTAG S. and FRITZ C. (2007). The Recovery Experience Questionnaire: Development and validation of a measure for assessing recuperation and unwinding from work. *Journal of Occupational Health Psychology*, 12(3): 204-221.

STEBBINS R. A. (2001) Serious leisure. *Society* 38(4): 53-57. tenBrummelhuis LL and Bakker AB (2012) A resource perspective on the work-home interface: The work-home resources model. *American Psychologist*, 67(7): 545-556.

SURUCU, L., MASLAKÇI, A., & SESEN, H. (2020). Zorunlu vatandaşlık davranışı ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Business and Economics Research Journal*, 11(2), 571-579.

TABACHNICK, B. G., FIDELL, L. S., & ULLMAN, J. B. (2007). *Using multivariate statistics* (Vol. 5). Boston, MA: Pearson.

TIMS, M., & BAKKER, A. B. (2010). Job crafting: Towards a new model of individual job redesign. *SA Journal of Industrial Psychology*, 36(2), 1-9.

VOGEL, R. M., RODELL, J. B., & LYNCH, J. W. (2016). Engaged and productive misfits: How job crafting and leisure activity mitigate the negative effects of value incongruence. *Academy of Management Journal*, 59(5), 1561-1584.

WESSELS, B., KESSELRING, S., & PLAUT, P. (2019). 2 How to define social network in the context of mobilities. *Digital Social Networks and Travel Behaviour in Urban Environments*, 27.

WRZESNIEWSKI, A., & DUTTON, J. E. (2001). Crafting a job: Revisioning employees as active crafters of their work. *Academy of Management Review*, 26(2), 179-201.

Summary

The main reason for lack of research on leisure crafting might be a quantitative scale has not been developed to measure leisure crafting. Having noticed this gap in the literature, Petrou and Bakker developed a 9-item scale in 2016 to identify individuals' leisure crafting. It is known that the consistency and validity of the scales used in studies on social sciences are affected by regional differences. For this reason, it is necessary to adapt the developed scales according to the culture and language of the country in which the research is carried out, without sacrificing the original form, for the validity and reliability of the results. For this purpose, in this study, it was aimed to adapt and translate the developed leisure crafting scale into Turkish. The research consists of three stages including the translation, validity and reliability study. The translation work was done by four academicians and two translators, and the translation process continued until linguistic equality was achieved. In the pretest, it was determined that some statements were not fully understood in Turkish culture. For this reason, the expressions in the scale were rearranged and a second pretest was performed (n = 40) to ensure the clarity of the expressions in the scale. After the translation and adaptation study, analyzes were conducted to determine the validity of the scale (linguistic validity, convergent validity and construct validity) and reliability (Cronbach's Alpha reliability, composite reliability and test-retest). The validity of the scale; Linguistic validity, convergent validity, and construct validity were checked and tested. In the study conducted on a sample of 45 people with a good command of English and Turkish languages, there was a significant and positive correlation between both forms of the scale

($r = 0,881$, $p < 0,05$). In order to test the convergent validity, average explained variance (AVE = 0,553) and composite reliability (CR=0,880) values were measured. composite reliability (CR) value and average explained variance (AVE) value show that the adapted leisure scale has convergent validity. Exploratory factor analysis and confirmatory factor analysis results to determine the construct validity show that the scale has a single factor structure and that it has construct validity (CMIN/DF = 2,974, GFI = 0,955, NFI = 0,926, TLI = 0,932, CFI = 0,949, RMSEA = 0,071).

In the last stage of the research, the reliability of the leisure scale, which was adapted and translated, was tested. For this purpose, Cronbach Alpha internal consistency coefficient ($\alpha = 0,845$) and composite reliability values (CR=0,880) indicate that the scale is internally consistent and reliable. However, the values obtained from the test-retest result ($r = 0,811$, $p < 0,05$) show that the adapted scale has consistent measurements against time.

As a result, it was determined that the leisure crafting scale, which was translated and adapted, was a valid and reliable scale. The research contributes to Turkish literature in this aspect.